

כאמ"ר: קרן לא פחות מ-100 מיליון שקלים...
התורה היא ספר חיים...
היא מלמדת אותנו על אלוהים...
ועל דרכי חיים טובים...
היא גם מלמדת אותנו על חוקי השמים...
ועל חוקי הארץ...
היא מלמדת אותנו על חוקי הלב...
ועל חוקי החיים...
היא מלמדת אותנו על חוקי המוות...
ועל חוקי החיים...
היא מלמדת אותנו על חוקי הכל...
ועל חוקי הכל...
היא מלמדת אותנו על חוקי הכל...
ועל חוקי הכל...

עלון שבועי

מראי מקומות לעיון בדף היומי

בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו
מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאגת אריה 17/25 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 263

לעיון הר"ר צבי בהר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ד"ל

מסכת קידושין דף יד – דף כ

בס"ד, כג' תשרי התשס"ט.

דף יד ע"א

(א) גמ', בביאה מנלן וכו'. ואימא לכולה מילתא וכו'. הקשה העצמות יוסף, אי הכי לשתוק קרא מ"יבמה יבוא עליה" דילפינן מינה ביאה, ונילף מ"אשה" שטר וביאה. ותירץ, דאי הוי ילפינן מ"אשה" הוזה אמינא, מה אשה אין כסף ושטר גומרים בה לירושא וליטמא לה, אף יבמה אין כן, להכי כתב רחמנא "ביאה", לומר, דביאה גומרת בה, וכסף ושטר כביאה. וכן דייק מרש"י בד"ה ודלמא כאשה, ועיין לקמן אות ג.

(ב) רש"י ד"ה יבא עליה וכו', כלומר ביאתה הן לקוחיה. ביאר הפני יהושע, דמפשטיה דקרא לא שמעינן דנקנית לו באותה ביאה, אלא מצוה הוא דרמי רחמנא עליה דיבם שיבוא עליה, אבל אינה אשתו, ואדרבה אפשר דלא משתריא ליה אלא ביאה ראשונה לחוד. ואפילו אם תמצא לומר דשריא ליה, אפשר דצריכה קידושין אחרים. אבל מדכתיב "יבוא עליה ולקחה", משמע, דביאה זו קנאה לגמרי כאשתו לכל דבר.

(ג) גמ', דתניא יכול יהיו כסף ושטר גומרים בה. ביאר הפני יהושע, דאף דביקדושין אין כסף ושטר גומרים, אלא עושין אירוסין, מכל מקום כיון דאשכחן ביבמה דביאה לחוד גומר בה, ומצינו דאיתקשו הוויות להדדי, אי נילף דכסף ושטר קונים ביבמה, ממילא יהיו גומרים בה, וכן דייק מלשון רש"י בד"ה ודלמא כאשה, דכתב, מה אשה כסף ושטר כביאה. ועיין לעיל אות א.

(ד) גמ', בחליצה מנלן. הקשה העצמות יוסף, הא מדאיצטריך "הנעל" למעט גט ביבמה, שמעינן דחליצה מתירתה, דאי אינה אלא למצוה, היכי ממעט גט שאינו מתירה מנעל, דלמא מיעטו רק ממצוה. ותירץ, דסלקא דעתך דחליצה למצוה, דלא מהני אלא בחליצה ודבר אחר, ומכל מקום כיון דאי לאו החליצה אינה ניתרת לשוק, שפיר ממעטינן דחליצה מהני ולא גט.

(ה) גמ', בבית דין של ישראל ולא בבית דין של גרים. הקשה הריטב"א, למה לי קרא, תיפוק ליה מדכתיב (דברים י"ז ט"ו) "מקרב אחיך", כל משימות שאתה משים לא יהו אלא מקרב אחיך. ותירץ, דאי מהתם הוי סגי באמו מישראל, הלכך אתי קרא לאשמעינן, דגבי חליצה בעי שיהא ישראל מכל צדדיו, כדאיתא ביבמות (קב.). והתוס' ביבמות (קב.). ד"ה לענין, כתבו, דדווקא באמו לא סגי, ובעינן עד שיהא גם אביו, אבל באביו לחודא סגי.

(ו) גמ', ובמיתת היבם מנא לן קל וחומר וכו'. הקשה המהרש"א, לפי מה שכתבו התוס' לעיל (יג): ד"ה אלא, דאיצטריך קראי לאסור עריות כי היכי דלא נילף מאשת איש להיתר בבמה מצינו, אמאי בעי הכא ביבמה קל וחומר, הא כיון דליכא קרא לאיסור, נילף מאשת איש להיתר. ותירץ, דצריך למימר דנקט הקל וחומר לרווחא דמילתא.

(ז) תוס' ד"ה ותהא אשת איש, בתוה"ד, מה ליבמה שכן בלאו. כתב המהרש"א, דקושייתם אלישנא דגמ' דנקטה הקל וחומר דאשת איש מיבמה, אבל קושטא דמילתא הוי מצי למנקט לקל וחומר דחליצה מגט, ד"מה גט שאינו מתיר את היבמה מתיר האשה, חליצה שמתיר היבמה כל שכן שמתיר האשה", והשתא ליכא למיפרך מה ליבמה שהיא בלאו, דהא לאו אשת איש מיבמה ילפינן אלא חליצה מגט. וכתב, דצריך לומר דלא יליף

הכי, משום דאית לה לגמ' שום פירכא או יוכיח אהאי קל וחומר. (ח) תוס' ד"ה אמר קרא, בתוה"ד, דלמא אתי למעוטי מיתת היבם. העיר הפני יהושע, דלכאורה לשונם אינו מדוקדק, דכיון דדרשינן ככה לעיכובא אם כן כולהו ילפינן מינה, דאינה מותרת אלא על ידי ככה. וכתב, דהיינו הא דקשיא להו, דכיון דילפינן מככה עיכובא, נמעט נמי מיתת היבם, ואי משום דקל וחומר אפקיה ממיעוטא, הכי נמי בגט איכא קל וחומר. והוה מצי לשינויי, דמיתה אשכחן דמתיר טפי מגט כדאשכחן דמתיר באחות אשה, אלא דבלאו הכי מתרצי שפיר.

(ט) רש"י ד"ה ולא לה ולחברתה, בתוה"ד, ששמותן שוין וכו'. פלונית ופלונית נשיו. הקשה הרש"ש, כיון שכותב פלונית ופלונית, אמאי בעי שמותן שוין. וכתב, דצריך לומר "או אם כתב".

דף יד ע"ב

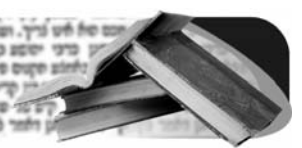
(י) גמ', מיקוש עברי לעבריה וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ד מעבדים ה"א), עבד עברי וכו' נקנה בכסף וכו'. ובפ"ד ה"ג כתב, אמה העבריה נקנית בכסף וכו', ואינה נקנית בפרוטה מפני שצריך לקנותה בדמים שראוין לגרעון כדי שתגרע פדיונה ותצא. והקשה הכסף משנה, הא מאמה העבריה ילפינן הא דנמכר לישראל נקנה בכסף, ומהתם נמי ילפינן דיוצא בגירעון כסף, ואמאי נקנה עבד בפרוטה. ותירץ, דילפינן מדכתיב "וכי תשיג", דכיון דאיכא כסף כל דהו נקנה, ואף על גב דלמסקנא ליכא מאן דיליף מ"וכי תשיג", מכל מקום להאי ענינא ילפינן.

(יא) מתני', וקונה את עצמו בשנים. פירש רש"י בד"ה בשנים, לסוף שש שנים. וכתב התוס' יו"ט (פ"א מ"ב), דהיינו דוקא במכרוהו בית דין, אבל מוכר עצמו קיימא לן שמוכר אפילו לכו' שנה. מיהו כתב, דמתניתין איירי אף במוכר עצמו, דהואיל ויוצא בשנים שקצב במכירתו, חשיב כיוצא בשנים.

(יב) מתני', וביובל. כתב התפארת ישראל (בועז אות ג'), דנראה דהעבד צריך לכתוב שטר אדמיו של יתר השנים, דאמאי יפסיד רבו. ולא דמי למקדש אחרות דקיימא לן (לקמן מו): דאין המעות חוזרין, דהתם שאני דאדם יודע שאין קידושין תופסין באחרות, מה שאין כן הכא, דאפילו במוכר שדהו ביובל איכא מאן דאמר בגיטין (מג): דמעות חוזרים. והתפארת יעקב (על המשניות) כתב, דדבר תמוה הוא, ועוד דמכרוהו בית דין מי יכתוב לו שטר.

(יג) רש"י ד"ה שמגרעת פדיונה, בתוה"ד, שאף האדון מסייע בפדיונה. הקשה החזקוני על התורה (שמות כ"א ח'), מה הסיוע, ואיזה גירעון יש לה מאדוניה. ותירץ, דקים לן שהיא חשובה לעשות כל מלאכה, וכל מיני עבדות בג' שנים אחרונות יותר מאשר בראשונות, דהרי קטנה היתה כשנמכרה. וקא משמע לן, דלא ימנה עמה לפי מה שהיא שוה בג' שנים האחרונות, אלא מגרע מפדיונה מסך כל השנים ששימשתו, והיא תחזיר לו מהשנים הנותרות לכל שנה שישית הכסף.

(יד) בא"ד, בסוה"ד, דאי לא קנאה בדמים מאי מגרעה. הקשו הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והשיטה לא נודע למי, דלמא קנאה בשטר, ונתן בה כסף בתורת דמים, ומאותן דמים מגרעה ויוצאה. לכך פירשו בשם רבינו תם,

מלאוקמי למעוטי מוכר עצמו, דהוי בר מגופיה. והמהרי"ט תירץ, דכל דאפשר למידרש בענין שלא יסתור לגזירה שוה ד"שכיר שכיר" דרשינן. (ג) תוס' ד"ה ואירך, בתוה"ד, ועוד דשמא גם בהא דמוכר עצמו וכו'. והריטב"א (לעיל יד): כתב, דאף אי לית הלכתא כוותיה, בעינן למימר הכי. דודאי אף למאן דאמר אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, היינו בעל כרחו, אבל מדעתו לכולי עלמא מוסר, דאי לא הכי, מוכר עצמו אמאי צריך גט שחרור הא אין גופו קנוי לרבו, ולא מצאנו גט אלא במקום שיש לרב קנין איסור דומיא דגט אשה, (ועיין לעיל יד: אות יט).

(ד) גמ', תלמוד לומר ונתן לאשר אשם וכו'. הקשה השיטה קדמונית, אמאי איצטרך למילף מקרא, תיפוק ליה משום שיעבודא דאורייתא, ותנא קמא דהכא אמאי פליג עליה, וכי לא סבר דשיעבודא דאורייתא. וליכא למימר דבהא פליגי, דר' נתן יליף מהאי קרא דשיעבודא דאורייתא, ורבנן לא ילפי. דהא בבבא בתרא (קעה:): פליגי בה אמוראי, ולא מייתי הא דר' נתן. ותירץ, דלא שייך שיעבודא אלא אנכסי הלוה, ולא אנכסים שנשתעבדו לו, דכיון דאין ביד המלוה להקדישה ולמוכרה אינה משועבדת לו. והפני יהושע תירץ, דר' נתן אשמועינן דאין הלוה יכול למחול לבעל חוב הראשון.

(ה) רש"י ד"ה לו ולא לבעל חובו, אין האדון מחוייב וכו'. כתב המהרי"ט (מהדור"ב), דמשמע דדוקא האדון אינו מחוייב להגבותו, אבל כשהוא ביד העבד בעל חוב גובה ממנו. ומהרמב"ם (פ"ג מעבדים ה"טו) משמע, דאף מהעבד אינו גובה. דכתב, ענך עבד עברי לעצמו ואין בעל חוב גובה ממנו. דהיינו דסבר, דלדידיה זכי רחמנא ולא לבעל חובו, ואין לו שיעבוד על אותם הנכסים, וכמו שהתנו, "על מנת שאין בעל חוב גובה מהם", אלא מה שהוא נושא ונותן לפיו. והפני יהושע כתב, דתנאי פליגי בהא, דגמרא דידן סברה דכשהוא ביד העבד בעל חוב גובה, ותוסאי לקמן (טז): סבר דאפילו מהעבד אינו גובה. והקשה, דרש"י לקמן (טז): ב"ה ולא לבעל חובו כתב, דתוסאי נמי אתיא כר' נתן וכן משמע מלשון התוס' (הכא) ב"ה ואירך, והא מגין לנו, הא אפילו אי לא סבירא ליה כר' נתן, איצטרך שפיר "לו ולא לבעל חובו" לענין היכא שכבר באו דמי הענקה ליד העבד, (וכן קשה לדעת הרמב"ם). ותירץ, דאי לית ליה דר' נתן, פשיטא דאין בעל חוב גובה מהם, דיכול העבד למחול לרבו, ורבו יתן לו בתורת מתנה על מנת שאין לבעל חוב רשות בו. מה שאין כן אי סבר כר' נתן אין יכול למחול לרבו, שכבר נשתעבד לבעל חוב השני, ומשום הכי איצטרך למידרש מקרא, ד"לו ולא לבעל חובו".

(ו) גמ', ואי סלקא דעתך וכו', נילף שכיר שכיר. הקשה המקנה, אפילו אי לא יליף שכיר שכיר קשה למה לי קרא, נילף קל וחומר ממוכר עצמו, מה מוכר עצמו שאין יוצא בשש, יוצא ביובל, מכרוהו בית דין דיוצא בשש אינו דין שיוצא ביובל. ותירץ, דכיון דאיכא למימר נמי קל וחומר איפכא, דמוכר עצמו יצא בשש, מקל וחומר. מה מכרוהו בית דין שאין יוצא ביובל יוצא בשש, מוכר עצמו דיוצא ביובל אינו דין שיוצא בשש, אמרינן כל חד תיקום אדוכתיה.

(ז) תוס' ד"ה איזהו, ואם תאמר וכו'. והרשב"א בשם הראב"ד תירץ, דתרי "איש" כתיבי בהאי קרא, ודרשינן מיניה איזהו דבר שיש בו ב' דברים שנוהגים באיש ואין נוהגים באשה זו רציעה, דסבירא לן כתנא קמא לעיל, דמוכר עצמו אינו נרצע, ואשתכח דמוכר עצמו יש בו ב' דברים שאין נוהגים באשה, א. דנמכר על ידי בית דין, ולא אשה. ב. כשנמכרת על ידי אביה אינה נרצעת. והקשה הרשב"א, אם כן הוה ליה למימר איש איש איזהו דבר וכו'. והשיטה לא נודע למי הקשה, דאיש אל אחותו [שהוא האיש השני שכתוב בקרא] לאו בעבד מיירי.

דף טו ע"ב

(ח) גמ', ואי סלקא דעתך יליף וכו'. הקשה השיטה לא נודע למי, אי סלקא דעתך דיליף לגזירה שוה ד"שכיר שכיר", בלא קל וחומר נמי נימא דנמכר לעכו"ם נגאל בשש, מגזירה שוה דשכיר. ותירץ המהרש"א, דאפשר דניחא ליה לתנא דברייתא למילף בקל וחומר.

(ט) תוס' ד"ה אמאי קאמר, בתוה"ד, מכל מקום נילף מוכי תשיג. הקשה המהרש"א, למאי דסלקא דעתייהו דתוס', דעביד קל וחומר ממוכר עצמו

דילפינן שכשם שקונה עצמה בכסף כך נקנית בכסף. והקשה הרשב"א, אם כן שטר נמי נילף, הואיל ויוצאה בשטר נקנית בשטר. ותירץ, דמילי דהאי שטרא לחוד והאי שטרא לחוד. והקשה הקנין פירות (מסכת עבדים אות י"ב), דאלו דברי אביי לעיל (ה). אבל רבא פליג עליה.

(טו) תוס' ד"ה הואיל, בתוה"ד, דכתיב ביה מכסף מקנתו לאפוקי שאינו קונה בשטר. כתב המהרש"א, דכונת התוס', דלאו מ"כסף מקנתו" יליף לאפוקי שטר, דהא בעי לקרא למילף מיניה דאין נקנה בתבואה וכלים, כדכתבו ב"ה מוכר עצמו. אלא הא דנקנה בכסף ילפינן מ"כסף מקנתו", והא דאין נקנה בשטר, משום דשטר גופיה לא אתי בעבד עברי אלא מדאתקש לאמה וכו'. והפני יהושע כתב, דאפשר דמ"כסף מקנתו" ממעט הכל, אלא דהוקשה לתוס', אמאי פסיקא ליה למקשה למימר דאשכחן דעכו"ם אינו נקנה בשטר, אמאי לא נילף דמהני שטר בעכו"ם כישראל, ואי משום מ"כסף מקנתו", הא איצטרך למעט תבואה וכלים, לכך הוצרכו לפרש, דבלאו הכי אשכחן דיש לחלק בין ישראל לעכו"ם לענין שטר, דלא שייך בעכו"ם, דומיא דאחרת.

(טז) תוס' ד"ה מוכר עצמו, בתוה"ד, ויש לומר דאיצטרך לכדרשינן לעיל בכסף וכו'. הקשה הפני יהושע, אם כן תיקשי למאן דלא יליף שכיר שכיר, ואיצטרך "כסף מקנתו" לגופיה, מנא ליה למעט שאינו נקנה בתבואה כלים. ועל כרחו צריך לומר, דאיכא שום יתורא במקנתו, למידרש ביה תרתי. ואם כן, למאן דיליף שכיר שכיר, האי יתורא מאי עביד ליה. ותירץ, דכולהו קנינים מימעטי מ"כסף מקנתו" (כדפירש באות הקודמת), ומפשטיה דקרא שמעינן לה ולא מיתורא.

(יז) בא"ד, בתוה"ד, אמאי איצטרך והפדה וכו'. הקשה בחידושי הגרע"א, הא אי לא הוי כתיב "והפדה" לא היה מיותר "מכסף מקנתו" למעט תבואה וכלים, אם כן להכי כתיב "והפדה", ליתיר למעט תבואה וכלים. וכתב התפארת ירושלים (על המשניות), דלתירוצן הפני יהושע שהובא באות הקודמת מתורץ. עוד תירץ. דמסברא ממעטינן תבואה וכלים, דהא עבד עברי יוצא בעל כרחו של אדון וגרע משכירות קרקע, ובשכירות קרקע פשיטא להו לתוס' דאין חליפין קונה, וכל שכן גבי עבד.

(יח) גמ', דכולי עלמא יליף שכיר שכיר והכא בהאי קרא קמיפלגי וכו'. הקשה המהרש"א, אמאי לא קאמר דכולי עלמא יליף שכיר שכיר, ומאן דאמר דאין נמכר לשש, יליף שכיר שכיר ממוכר עצמו לעכו"ם. ומאן דאמר דנמכר לשש, יליף ממכרוהו בית דין, ופליגי, דלמר ניחא ליה למילף מוכר עצמו ממוכר עצמו דהיינו לעכו"ם, ומר ניחא ליה למילף נמכר לישראל מנמכר לישראל.

(יט) רש"י ד"ה ויתר על שש, אם התנה וכו'. אמנם הריטב"א כתב, דהנמכר סתמא אין נמכר לשש, דהא לא אשכחן דרשא שסתמו לשש, והא דתני נמכר לשש היינו בהתנו. וכתב המנחת חינוך (מצוה מ"ב), דלדעת הריטב"א, הנמכר סתמא, יוצא ביובל. עוד כתב, דנראה דפליגי נמי אי יכול למכור עצמו לפחות משש, דמרש"י נראה, דאינו יכול, מה שאין כן לדעת הריטב"א, מוכר עצמו אף לפחות משש.

(כ) תוס' ד"ה ולא אזנו, בתוה"ד, תיפוק ליה וכו' דאין רבו מוסר לו שפחה וכו'. והריטב"א כתב, דדוקא בעל כרחו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית, אבל מדעתו מוסר, ולכך בעי למילף מאזנו למעוטי דמוכר עצמו אינו נרצע, (ועיין לקמן דף ט"ו אות ה').

דף טו ע"א

(א) תוס' ד"ה ואירך לגזירה, בתוה"ד, דאיכא מאן דאמר וכו'. והתוס' הרא"ש כתב, דר' אליעזר סבר מופנה מצד אחד למידין ומשיבין. והקשה העצמות יוסף, הא התוס' קיימי אליבא דר' אליעזר, ולמה להו למימר "איכא מאן דאמר", ולא אמרו דאיהו גופיה הכי סבירא ליה ביבמות (קד). ותירץ, דכתבו כן לתרץ הא דהקשתה הגמרא בהמשך, ואירך, לתנא קמא דפריך לאיכא מאן דאמר.

(ב) גמ', ואירך בעלמא נמי לא סבירא לן כר' נתן. הקשו הרמב"ן והריטב"א, למה להו למימר הכי, נימא כולי עלמא סברי כר' נתן, אלא דרבנן סברי דאף לענין הענקה קיימא לן כר' נתן, ודרשי "לו" ולא למוכר עצמו. ותירצו, דעדיפא לאוקמי מיעוטא ד"לו" מיניה וביה דהיינו "לו" ולא לבעל חובו,

הדף היומי

מסכת קידושין דף טו - דף טז

כד' תשרי - כה' תשרי התשס"ט

דאליבא דרב חסדא איירי. דסבר, שטר אמה העבריה אב כותבו. ולדידיה, שטר אירוסין לא דמי לשטר אמה העבריה, דהתם קונה כותב, ובאמה מקנה כותב, אבל לשטר גירושין שפיר דמי, דאף התם מקנה כותבו. וכן תירץ הריטב"א. והשיטה לא נודע למי תירץ, דעדיף ליה למינקט שכן מוציא, משום דשטר לחודיה מוציא, אבל אינו מכניס, דהאשה נקנית בג' דרכים.

(ה) גמ', עבד עברי גופו קנוי. הקשה הריטב"א, היכי אמר דגופו קנוי, הא אית ליה יד לכל דבר ואין ידו כיד רבו, לגבי מציאה, עירוב ופדיון מעשר. ותירץ, דלענין לאפקועי שיעבודי, הכי נמי דבדיבורא סגי ומדין מחילה דזוכה בעצמו, והא דצריך גט שחרור היינו כדי להפקיע קנין האיסור שבו שמתירו בשפחה כנענית. ורש"י בד"ה גופו קנוי כתב, דאי לא כתב לו שטר, חזר ומשתעבד בו אם ירצה, והדרא קושיא לדוכתא. וכתב המחנה אפרים (עבדים סימן א'), דצריך לומר, דכונת הגמרא, דגופו קנוי למעשה ידיו לענין דאין גרעונו מחול. וכתב, דהריטב"א לשיטתו דאמר לעיל (יד: הובא שם אות יט) דכל עבד עברי מותר בשפחה כנענית, אבל לדעת תוס' (שם) ד"ה ולא, והרמב"ם (פ"ג מעבדים ה"ג) דמוכר עצמו אסור בשפחה, ואפילו הכי צריך שטר שחרור, על כרחך צריך לומר כדפירשנו.

(ו) רש"י ד"ה גופו קנוי, בתוה"ד, דלא גרע מכנעני. ובפירוש ר"ע מברטנורא על התורה (משפטים) כתב, דילפא קל וחומר מאשה שאין יוצאה בשש ובכסף, ויוצאה בשטר. וכתב החזון איש (סימן קמ"ח טז), דנראה, דאף לרש"י לא ילפינן עבד עברי מעבד כנעני בעיקר דין שטר שחרור, דאם כן יהא שטר עבד עברי פסול בשלא לשמה, ובמחובר. אלא סברא הוא דשייך שטר בעבד עברי, וילפינן דיני שטר משטרי מקח, ואין צריך לשמה ושאר דקדוקי שטר, ואפשר דאין משחררו בעל כרחו אלא מדעתו.

(ז) תוס' ד"ה אמר רבא, בתוה"ד, מדלא חשיב במתני' שטר וכו'. כתב המהרש"א, דלמאי דסלקא דעתך דסגי דיאמר לו באפי תרי זיל, לא קשה להו דליחשביה במתניתין, משום דלא חשיב קנייה אלא מחילה בעלמא, ובמתניתין תנן "קונה עצמו". וכן צריך לומר לפי האמת דסגי בהפקר כדכתבו התוס' בד"ה לימא ליה. והמקנה כתב, דלמסקנא דעבד עברי גופו קנוי לא מהני הפקר, והתוס' בד"ה לימא איירי למאי דסלקא דעתין דאין גופו קנוי.

(ח) רש"י ד"ה דאיתא נמי, דנרצע וכו'. הקשה הרשב"א, דברישא דמתניתין מיהא שירא, דתנן דעבד עברי קונה עצמו בשנים ויובל, וקתני, יתירה עליו אמה וכו', ולא תנן שיוצאת במיתת האדון, והתם לא איירי בנרצע. לכך פירש, דאיתיה באיש, בכל איש קאמר, דהא אף מי שאינו נרצע אינו עובד את הבת ואת האח, וכי קתני מילתא דליתא כלל באיש כגון סימנין, מילתא דשייכא באיש במקצת, לא קתני.

דף טו ע"ב

(ט) גמ', הכא נמי מסתברא. הקשו הרשב"א והריטב"א, היכי סלקא דעתך דמקשה לתרוצי ואי אתה יכול לומר ארבעה באחד מהן, הא איתנהו באשה, שנים ויובל וסימנים ומיתת האדון. ותירצו, דמעיקרא סלקא דעתך דג' באיש היינו שנים ומיתת האדון ויובל, בין שפגע בתוך שש ובין של רציעה, דכל יציאת היובלים חדא הוא. וג' שבאשה, היינו שנים ומיתת האדון וסימנים, ואילו יובל כיון דלא שייך בה יובל של רציעה, לא מנו ליה, ולבסוף אמרינן, דכיון דיובל נהוג בה כשפגע בתוך שש תני לה באשה, ומיתת האדון כיון דלית ליה קצבה לא קתני.

(י) גמ', מתיב רב עמרם וכו'. הקשה הרשב"א, אמאי הקשה רב ששת מהכא ולא מסיפא דבריייתא דרב עמרם. ועוד, דמהכא היא קשיא אלימתא טפי, דסלקא בתיובתא. ותירץ, דאפשר דלאו חדא ברייתא היא, ולא שמיע ליה, וגמ' ערבינהו. והקקין דיונה תירץ, דרב ששת סבר דיש לומר, דמהתם אינה קושיא אלימתא, דהא דלא חשיב מיתת אב, אפשר משום דאף דיוצאת במיתת האב מכל מקום אין מעניקים לה, דהא אף ליוצא בגירעון כסף איכא מאן דסבר דאין מעניקים. ורב עמרם הקשה, משום דתני סיפא "אבל בורח ויוצא בגירעון כסף אין מעניקים", ולא תני למיתת האב לא ברישא ולא בסיפא, שמעינן דאין יוצאה ביה.

לישראל אמוכר עצמו לעכו"ם שיהא נגאל בשש, תיקשי להו, דכיון דיליף מוכר עצמו מ"וכי תשיג", הא מוכר עצמו גופיה אינו נגאל לשש. ותירץ, דודאי הא נמי קשיא להו, אלא דניחא להו להקשות דהך קושיא גופיה דפריך תלמודא אמאן דיליף שכיר שכיר, תקשי נמי למאן דלא יליף לה.

(י) תוס' ד"ה אמר קרא, בתוה"ד, ותירץ דאיכא למיפרך וכו'. תאמר לנמכר ישראל שאינו יוצא וכו'. הקשה המהרש"א בשם המהר"י בן לב, הא לאו פירכא היא, דאיכא למימר שדה אחוזה יוכיח שאינה יוצאה במיתת האדון, ונגאלת באלה. והקשה הדברי יובת, דלדבריו הוי ליה לאקשווי טפי, דנילף משדה אחוזה גרידא, דמה שדה אחוזה דאין נגאל בשש, נגאל באלה, מכרוהו בית דין דנגאל בשש אינו דין שיגאל באלה. ותירץ, דנראה דאין עושין תחילת דין משדה, אלא יוכיח. וכתב המהרש"א, דאלו דברי נביאות, דמאי שנא יוכיח, מתחילת דינא. לכך פירש, דודאי הוי מצי להקשות משדה אחוזה גרידא, אלא ניחא ליה להקשות מהאי קל וחומר דנמכר לעכו"ם גופיה.

(יא) גמ', אלא בסברא קמפלגי. ביאר המקנה, דהא דפליגי בגאולה לשחרור, היינו בעל כרחו דעבד. אבל מדעתו, פשיטא, דזכות הוא לו, דהוי כגואל עצמו. אבל בהא דפליגי בפדיה לשיעבוד, אפשר דאין יכולים לפדותו אלא מרצונו. ואף על פי כן בעי קרא דיכולים לפדותו לשיעבוד, כיון דאין מוכר את עצמו. ולפי זה כתב, דפליגי בסברא לשיטתייהו, דודאי סברא דר' יוסי עדיפא, דאחרים מימנעי ולא פרקי. ור' עקיבא סבר, דאפשר שימכור עצמו לפודים אותו לאחר שיפדוהו, וימכור עצמו קודם שיפדוהו. דסבר ר' עקיבא דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם, מה שאין כן ר' יוסי דסבר דאין מקנה, ואף אם ימכור עצמו לאחר שיפדוהו, מכל מקום הם לא יאמינוהו שימכור עצמו לאחר החירות, לכך חייש דממנעי ולא פרקי.

(יב) רש"י ד"ה דפליגי עליה דרבי, ואמרו דנמכר לנכרי יוצא בשש. כתב המקנה, דאין לפרש דסבר דכיון דליכא מיעוטא, ילפינן "שכיר שכיר" שיוצא בשש, דהא אף אי ילפינן "שכיר שכיר" ממעטינן מ"ועבדך" דמוכר עצמו אין יוצא בשש, והוא הדין דנמעט נמכר לנכרי. אלא סברי, דילפינן בקל וחומר ממכרוהו בית דין, שאינו נגאל באלה ויוצא בשש.

(יג) גמ', ורבי האי יוצא וכו' בעכו"ם. כתב השיטה לא נודע למי, דר' יוסי ור' עקיבא לא מוקמי לה בעכו"ם, משום דלא בעו לדחוקיה לקרא ולאוקמיה בגוי שישנו תחת ירך. ודחה, דהא מוכח בקרא דמייירי בהכי, דכתיב "וחישב עם קונהו". לכך פירש, ד"יוצא בשנת היובל" אייתר להו, דאי לאשמעינן דהיובל מוציא, כבר נאמר "עד שנת היובל יעבוד".

דף טז ע"א

(א) תוס' ד"ה בעובד כוכבים, בסוה"ד, ואם תאמר וכו' ולמה לי נמי דקדוק כלל. וכן הקשה התוס' הרא"ש ביתר ביאור, דמה אנו צריכים לדקדק למאן דאמר גזל עכו"ם מותר, הלא בידים יכול לגחלו. ותירץ כתוס'. והוסיף, דכיון דהגוי בטח בו איכא חילול השם. וכן כתב הריטב"א (טו). והקשה הקובץ שיעורים (אות ק"י), דבכהאי גוונא דאיכא חילול השם פשיטא דאסור, ומאי טעמא בעי קרא.

(ב) גמ', בשטר מנלן. הקשה העצמות יוסף, נילף בקל וחומר מאשה שאינה יוצאה בשש ויובל ואפילו הכי נקנית בשטר, אמה העבריה לא כל שכן, ואי פריך מה לאשה שכן נקנית בביאה, נימא שפחה כנענית תוכיח כדלעיל (ד:). ותירץ, דמה לתרוייהו שכן נקנים בפרוטה, מה שאין כן אמה העבריה דבעי ב' פרוטות. והמהרי"ט תירץ, דמה לאשה שכן אינה קנין מומן, תאמר באמה שגופה נקנית למעשה ידיה, ואין מומן נקנה על ידי שטר אלא במשיכה, או בעבד כנעני דאיתקש לקרקעות.

(ג) גמ', הקישה הכתוב לאחרת. הקשה הרמב"ן, אם כן נימא מה זו נקנית בכסף אף אחרת נקנית בכסף, ולא בעי לקראי דלעיל (ד:). [וכן הקשו התוס' (שם) ד"ה מעיקרא]. ותירץ, דאם כן נימא מה זו יוצאה בכסף אף אחרת תצא, וכיון דמיעטה רחמנא דאינה יוצאה, אף לענין קנינה אין ללמוד זו מזו. והריטב"א תירץ, דאף קנין כסף באמה, ילפינן מהקישא דאחרת.

(ד) תוס' ד"ה שכן מוציא, הא דלא נקט וכו'. והשיטה קדמונית תירץ, דמשום

אות א). ואף דקיימא לן, לו ולא לבעל חובו, כשהוא בעצמו בעל חוב רשאי לעכב. [וכן הביא הקנין פירות (סימן טא) בשם השיטה (לקמן יח). דאי תפיס בעל חוב לא מפקינן מיניה]. וכתב, דיותר נראה דכוונת רש"י, דלא תקשה להיפוך, דלמה לי קרא "לו ולא לבעל חובו", הא מדאיצטריך קרא ד"תשלחנו" דבורח אין מעניקין לו, תיפוק ליה דמנכה לו בחובו, שהפסידו במה שברח. לכך פירש רש"י, דאיכא לפרושי קרא שלא הפסידו אלא מעט, כגון שפגע בו יובל למחרתו, ואפילו הכי מיעטה התורה מהענקה הואיל וברח. והקנין פירות (סימן ס"א) כתב, דאפשר דנקט למחרת. לאפוקי, דאם התחיל להשלים ואחר כך פגע בו יובל, שחייב להעניק לו, משום דמיקרי שילוחו מעימך, וכן משמע לשון הרמב"ם (פ"ג מעבדים הט"ז) דכתב, אם ברח ופגע בו יובל כשהוא בורח וכו'.

ד) רש"י ד"ה חלה ד', בתוה"ד, חלה יותר מכאן וכו'. כתב הש"ך (חוי"מ סימן של"ג ס"ק כ"ה), דמרש"י והתוס' בד"ה חלה משמע, דכל יותר מג' שנים חייב להשלים. ומהרמב"ם (פ"ב מעבדים ה"ה) משמע, דארבע דוקא. וכתב המשנה למלך, דאינו מוכרח, דהא בגמרא אמרו הא ארבע חייב להשלים, ולרש"י ותוס' על כרחך צריך לומר דקרי ליה ד' כיון דנכנס שנה הרביעית, ואפשר דלכך התכווין הרמב"ם. והקשה הקנין פירות (סימן מח), איך ייתכן לומר כן, הא הרמב"ם לא הזכיר כלל ג' שנים, אלא ד' ופחות מד'. וכתב, דטעם הרמב"ם דבעי ד' שנים אף דבקרא דישעיה דמייתו התוס' כתיב ג' שנים, משום דסבר דאי עבד ב' שנים ויום אחד, חשיב דעבד ג' שנים, דיום אחד בשנה חשוב שנה, כדאמרינן בראש השנה (ב:), ואי חלה פחות מד' שנים נמצא דעבד ב' שנים ויום אחד.

ה) תוס' ד"ה חלה, בתוה"ד, וקשה דפרק השוכר וכו'. והרא"ש בבבא מציעא (פ"ו ס"ו) תירץ, דהכא מיירי כשקיבל העבד כל שכרו, דאם נתן לו האדון לא ישלים ואם לא נתן ישלים. עוד תירץ, דהכא מיירי כשחלה ג' ועבד ג', דכיון שאחר חלו קבלו בעל הבית למלאכתו ולא אמר לנכות לו מה שחלה, מסתמא מחל לו. אבל התם שהחולי היה לבסוף, אין הוכחה שמחל לו. והא דמפליג בין חלה ג' לחלה ד', ולא מפליג בין חלה בתחילה או בסוף, משום דבעי לאפלוגי מיניה וביה בחלה בתחילה. והש"ך (חושן משפט סימן של"ג סקכ"ה) תמה על ב' התירושים, דמה בכך שהקדים לו שכרו, הא לא נתנו לו אלא על דעת שיעבוד לו כפי הזמן ששכרו, ומה בכך שקבלו בסתם, מנא לן דמחל לו אמה שחלה.

ו) גמ', הא קא משמע לן מביצר הוא דלא ליבצר וכו'. הקשו הרמב"ן והריטב"א, אם כן למה לי למיתני חמש סלעים מכל מין ומין, ליתני חמש עשרה ותו לא. וכתב הרמב"ן, דיש מפרשים, דאי אמר ט"ו סלעים, הוה אמינא דלכתחילה נמי מצי למיבצר מחד מינא וליטפי מחדא, קא משמע לן דלכתחילה חמש מכל מין. ולא משמע הכי בגמ' מדקאמר הא בציר ליה מחד מינא, וטפי ליה מחד מינא לית לן בה, אלמא לא איכפת לן כלל. ועוד, דלרבנן לא בעינן שישלש, ור' מאיר לא פליג עליהו אלא בחדא, דאי לאו הכי הוי ליה לפרש. ותירץ הריטב"א, א. דמשום דעיקר דרשא נפקא לן מ"ריקם" דפדיון הבן, ושדי "ריקם" אצאן וכו' נקט חמש סלעים, לאשמעינן האי דרשא. ב. לאשמעינן, דדוקא למיבצר מחד מינא, ולטפויי מאידך מינא, רשותא בידיה, אבל למיתן כולהו מאידך מינא לאו כל כמיניה, דמחייב לקיים פשטיה דקרא.

דף יז ע"ב

ז) גמ', עבד עברי עובד את הבן ואין עובד את הבת וכו'. הקשה הפני יהושע, מנא לן דאין עובד את הבת, דלמא האי "ועבדך" ולא לירוש', אתי למעוטי שאין עובד את. האחא, אבל בן ובת נרבה מ"שש שנים יעבוד", דלענין יבום כי הדדי נינהו. ותירץ, דכיון דכתיב "ועבדך" ולא לירוש', ממעטינן לכולהו יורשים, ד"ועבדך" כתיב, ומ"שש שנים יעבוד" ליכא לרבוויי אלא אחד, ומרבינן בן, משום דאית ביה מעליותא טפי מבת לגבי יעוד.

ח) גמ', אדרבה מרבה אני את האח שכן קם תחת אחיו ליבום. הקשה המרומי שדה, מאי שייך למימר דאח עדיף מבן ליבום, הרי עיקר היבום בשביל להקים זרע לאחיו המת, ואם כן הבן הוא העיקר, ואדרבה עדיף,

יא) גמ', תיובתא דריש לקיש. הקשה הפורת יוסף, הא הסברא נותנת כריש לקיש, דהיאך יכול למכור אותה לאחר מיתתו, הא פקע כוחו, ואין אדם מוכר דבר שאינו שלו. לכך כתב, דאפשר דהא דמסקה הגמ' תיובתא, היינו אהא דיליף ליה מקל וחומר מסימנים, דאם כן צריך נמי להעניק, אבל מכל מקום, יוצאה במיתת האב, משום דפקעה זכותו.

יב) תוס' ד"ה מה לסימנים, בתוה"ד, וכי תימא מה לשנים ויובל שכן מוציאים בעבד עברי. כתב הרש"ש, דליכא למימר דעבד עברי נמי יהא יוצא במיתת האב מהקישא דעברי לעבריה, דאין שום סברא שתהא מוציאתו, כיון דאב לא שייך כלל במכירתו, מה שאין כן בעבריה דהואיל והאב מכרה ובמיתתו פקע כוחו ממנה לכך בדין שיפקע אף כח האדון דאתי מכח האב, ומכל מקום מיפרך בזה הקל וחומר אף על גב דלא שייך כדכתבו התוס' בבבא קמא (ה: ד"ה כי שדית).

יג) גמ', ואין לרבה אלא שכר בטלה. הקשו הרמב"ן והרשב"א, הא תנן בבבא מציעא (י"ב), מציאת בנו ובתו הגדולים ועבדו ושפחתו העברים הרי אלו שלהן, והוינן בה (שם י"ב): והתנן מציאת פועל לעצמו וכו', אבל אמר לו עשה עמי מלאכה היום מציאתו לבעל הבית, ומוקי לה רבא במגביה מציאה עם מלאכתו דליכא בטלה, אבל היכא דאיכא בטלה הוי של רבו, והכא כיון דאיכא בטלה, אמאי מציאתה לעצמה. ותירצו, דרבא מודה לתירושו של ר' יוחנן דאמר בעבד נוקב מרגליות, שאין רבו רוצה לשנותו למלאכה אחרת. אלא שהוסיף, דאף בשאר עבדים משכחת לה, והכא איירי בשפחה נוקבת מרגליות. וכן תירצו התוס' בבבא מציעא (שם) בד"ה במגביה.

יד) גמ', שם. הקשה הקובץ שיעורים (אות ק"ג), מאיזה טעם תתחייב שכר בטלה, דמטעם מוזיק אי אפשר, דקטנה היא, ועוד דהווי מבטל כיסו של חבריו, כדכתב הריטב"א לקמן (יז. הובא באות א'). וצריך לומר דהוא מדין בורח דצריך להשלים, אבל אם כן אין זה בתורת פריעת חוב, אלא מדיני עבדות, ומלשון "שכר בטלה" משמע דחייבת לו דמים.

טו) גמ', ר' שמעון אומר ד' מעניקים להם. כתב התוס' הרא"ש, דר' שמעון לא פליג אתנא קמא, אלא אתא לאשמעינן יובל של רציעה, דלא מני ליה תנא קמא, ועוד, דאין רציעה באשה. וכתב המקנה, דצריך לומר, דהא דלא חשיב ר' שמעון מיתת האדון, משום דתנא קמא חשיב דבר שאין לו קצבה, ור' שמעון לא חשיב. וכתב דהוא דוחק, ויותר נראה דפליג בזה אתנא קמא. וכן כתב התוס' רי"ד, דלתנא קמא היוצאים במיתת אדון היורש מעניק להם. ולר' שמעון דוקא ד' אלו שיוצאים בחיי האדון, מעניקים להם. וביאר המקנה, דתנא קמא סבר דמלוה הכתובה בתורה ככתובה בשטר ונגבית מהיורשים, דתנא קמא דר' מאיר הוא ר' יהודה, והכי אית ליה לקמן (כט.).

דף יז ע"א

א) גמ', הכא במאי עסקינן כגון שברח ופגע בו יובל. וכתבו הריטב"א והמאירי והשיטה קדמונית, דיש להסתפק אי צריך להשלים מדין ממונות, או לא דנימא דהא הוי כמבטל כיסו של חבריו. והסמ"ג (עשה פ"ה) כתב, ואם פגע בו יובל יצא, במה דברים אמורים בחלה. אבל ברח, אין היובל מוציא. והקשה הכסף משנה (פ"ב מעבדים ה"ב), דבגמ' לא משמע כן. וכתב המשנה למלך, דאפשר דכוונת הסמ"ג כריטב"א, דצריך להשלים מדין ממונות. והקנין פירות (סימן כ"ו) תירץ, דהסמ"ג סבר דבזמן בריחתו אינו עבד, ואסור בשפחה כנענית. וכדכתב החזון איש (סימן קמ"ח טז:), ואם כן לא שייך שייצא ביובל, כיון דאינו עבד. אמנם ביש עליו חיוב להשלים, להא דאמרינן בסוגיין, דמיירי שכבר התחיל להשלים, ופגע בו יובל. היובל מפקיעו דהרי הוא עבד, אלא שאין מעניקין לו, כיון שלא עבד כתיקונו כל ו' השנים.

ב) גמ', ארבעה נעשה כמי שחלה כל שש וחייב להשלים. כתב הריטב"א, דמסתבר, דכיון דבא להשלים משלים הכל, אפילו ג' שנים הראשונים. וכן כתב הרמב"ם (פ"ב מעבדים ה"ה).

ג) רש"י ד"ה ופגע בו יובל, אחרי כן למחרת. כתב המקנה, דלכאורה משמע, דהאי "למחרת", כוונתו, דאם היה זמן מרובה שהפסידו יותר משיעור הענקה, לא הוי סלקא דעתך דמחויב להעניק לו, כיון שהוא חייב על כל פנים לשלם לו מה שהפסידו, כי הא דמספקא ליה להריטב"א (הובא לעיל

ד) גמ', יש בעברי שאין בעבריה. הקשה הריטב"א, אמאי לא תני נמי שאמה העבריה אינה נרצעת מה שאין כן בעברי. ותיירץ, א. דהא פשיטא ליה, דבעבד עברי גופיה מיעטיה רחמנא, מ"זאם אמר יאמר העבד" ולא אמה העבריה. ב. דאפילו בעבד עברי גופיה, כל היכי דהוי דכוותה דלא מצי למימר אהבתי את אדוני את אשתי ואת בני, אינו נרצע, דאין לו אשה ובנים. והרשב"א תירץ, דלא מנו כאן אלא יציאות שהן בעברי ולא בעבריה, ורציעה אינה יציאה, אלא הכנסת שיעבוד.

ה) גמ', והתניא בגנבו וכו' כיון שנמכר וכו'. הקשה הריטב"א, לישני דהכא במכרוהו בית דין, וברייתא קמא במוכר עצמו, דלא כתיב ביה "בגנבתו", ולא יליף תנא דמתניתא "שכיר שכיר". ותיירץ, דמשמע ליה, דכיון דקתני "מה שאין כן בעברי", אינו נוהג בשום עברי, ואפילו מכרוהו בית דין נמכר ונשנה. והשיטה לא נודע למי כתב, דעל כרחך איירי בנמכר בבית דין, דומיא דאמה העבריה דדמיא לנמכר בבית דין. אבל התוס' הרא"ש כתב, דמכירת אמה העבריה כמוכר עצמו הויא, כיון דהוי מדעת אביה.

ו) תוס' ד"ה כאן בגנבה אחת, בתוה"ד, וקשה מה שפירש וכו'. כתב הפני יהושע, שרש"י לא רצה לפרש כתוס', משום דאין סברא לומר דכשגנב לאותו אדם עצמו, לאחר שנמכר ויצא, יהיה לו זכות לחזור ולמכרו יותר משגנב לאדם אחר. אלא על כרחך דאין הכי נמי, וכולה מילתא דנמכר וחזור ונמכר בגניבה אחת, היינו קודם שעמד בדין. ואם כן, אמאי משני כאן באדם אחד כאן בב', הא הווי מצי לאוקמי תרווייהו באדם אחד, וכאן קודם שעמד בדין, וכאן לאחר שעמד בדין. מה שאין כן לפירוש רש"י, קא משמע לן, דאפילו בב' בני אדם אינו נמכר וחזור ונמכר, אפילו כשגנב קודם שעמד בדין על הראשון, כיון דמסתמא לא הועמדו בדין עם השני אלא לאחר שהועמד עם הראשון, דהכי סתמא דמילתא.

ז) תוס' ד"ה אמר אביי, בתוה"ד, ומה תועלת יש וכו'. כתב הפני יהושע, דאינה קושיא כל כך, דאכתי מה מועיל אם נכופו לפדותו דהדר ומזבין ליה ויוציא המעות לאיבוד, דסתמא דמילתא דלא עבדי תקנתא לרשיעי שיש לו ואינו רוצה לפדות, אלא איירי דאין לו כדי סיפוקו, ואפילו הכי כופין אותו, ולכך מקשי שאם נכופו לפדות הדר ומזבין ליה כיון שאין לו.

דף יח ע"ב

ח) גמ', כיון שפירש טליתו עליה שוב אין רשאי למוכרה. וכתב רש"י בד"ה לעם נכרי, דסבר כרבנן דמוכר לשפחות אחר שפחות, ולא לשפחות אחר אישות. וכן פסק הרמב"ם (פ"ד מעבדים ה"ג). ובהלכה י"ד כתב, כיצד, מכרה לשפחות תחילה וייעד אותה האדון ומת האדון וכו', הרי האב מוכרה פעם שניה. והקשה הכסף משנה, הא בגמ' חשיב לה שפחות אחר אישות, והיאך פסק הרמב"ם דאין מוכרה לשפחות אחר אישות. ותיירץ, דהרמב"ם פירש, כיון שפירש טליתו, היינו אם קדשה אחר, אבל אם יעדה האדון חשיב שפחות אחר שפחות.

ט) גמ', ור' שמעון סבר יש אם למקרא ולמסורת. הקשה הריטב"א, הא אף ר' עקיבא דריש מקרא ומסורת בפסחים (לו). גבי לחם עוני. ותיירץ, דהתם לאו חובה היא אלא דרשא דרבנן בעלמא. והתוס' בסנהדרין (ד). בד"ה כולהו כתבו, דאף ר' עקיבא דריש מקרא ומסורת היכי דלא סתרי אהדדי, ותמיהו אמאי לא דריש הכא מקרא ומסורת, הא לא סתרי אהדדי, כדחוינן דר' שמעון דריש לתרווייהו. ותיירץ המקנה, דבאמת הכא סתרי אהדדי, דאי דרשינן מקרא, כיון שפירש טליתו האדון וכו', תו ליכא למדרש שאין מוכרה לשפחות אחר שפחות, דהא מיעט דוקא אחר שפירש טליתו, והא דר' שמעון דריש לתרווייהו, היינו משום דפירש למקרא אקידושין דעלמא, כר' נחמן בר יצחק בסמוך.

י) תוס' ד"ה ר' אליעזר, בסוה"ד, לכך נראה לרבינו תם וכו' מדלא כתיב בבוגדו וכו'. הקשו המהרש"ל המהרש"א והמהר"ם, הא לעיל הקשו לרש"י דאין לדקדק ממאי דכתיב בלא י"ד, כי אין דרך לכתוב בין אותיות הפעולות י"ד או וי"ו. ותיירצו המהרש"ל והמהר"ם, דלעיל אמרו דאין לדייק כן, כדי להוציא מלשון המסורת. אבל השתא דמפרש מסורת כפשוטו שהוא לשון בגד, דהא לא כתיב בבוגדו, אם כן הוא כפשוטו, ולא שדייק מדלא כתיב

שהוא הפוטר מהיבום, אבל כשיש לו אח לא הוקם שם המת, עד שייבם את אשתו. ותיירץ, דמכל מקום האח עדיף, שנעשה במקום אחיו כאילו הוא בעצמו הוליד הבן, מה שאין כן הבן, נהי דהוא עצמו ההקמת שם, מכל מקום אין בו המעלה שנעשה כאילו אביו הוליד.

ט) גמ', אמה העבריה אינה עובדת את הבן מנהני מילי. הקשה בחידושי הגרע"א, אמאי בעי הקישא, נילף בקל וחומר אמה העבריה מנרצע, מה נרצע דאינו יוצא בשש, יוצא במיתת האדון, אמה העבריה דיוצאת בשש אינו דין שיוצאה במיתת האדון. ואי נימא עבד עברי יוכיח דיוצא בשש ואין יוצא במיתת האדון. נימא, מה לעבד שאין יוצא בסימנים. וליכא למיפרך, מה לנרצע שכבר עבד שש, דהיא גופא אכניס בקל וחומר, מה נרצע דאף על גב דעבד שש אין יוצא בשש, ויוצא במיתת אדון, כל שכן אמה. ועוד, איכא למימר נמכר לנכרי יוכיח, דלא עבד שש ויוצא במיתת האדון.

י) גמ', נרצע דכתיב וכו' ועבדו לעולם ולא את הבן. ביאר הפני יהושע, דהכא לא מצי למימר "ועבדו" ולא את הבת. אף דליכא למילף נרצע מעבד עברי כדאיתא לעיל (טו), מכל מקום מיעוטא ד"ועבדו" לגמרי משמע, דליכא שום ריבויא. מה שאין כן בעבד דשפיר מרבינן מ"יעבדו". ועוד, דאי למעוטי בת, לישתוק מ"ועבדו" ונילף מהקישא ד"ואף לאמתך", ואמה גופה נילף מהקישא דעבריה לעברי. אלא על כרחך, דועבדו אתא למעוטי בין בנרצע בין באמה.

יא) גמ', אמר רבא גוי יורש את אביו דבר תורה. הקשה הריטב"א, מאי איכפת לו. ותיירץ, דנפקא מינה דגול עכו"ם אסור, ואי יש לו דין ירושה יש בהם משום גזל, וכן פסק השולחן ערוך (חושן משפט סימן שמ"ח ס"ד). וכתב בביאור הגר"א (סק"ח), דמקורו מסוגיא דידן. ובשו"ת שואל ומשיב (קמא ת"א סוף סימן קכ"ד) כתב, דאף למאן דאמר גול עכו"ם מותר איכא נפקא מינה, אי הוי שלו, דלדעת היראים דמותר לגול עכו"ם, מכל מקום אינו שלו. יב) גמ', מן הגר שנתגיירו בניו עמו לא יחזיר. ביאר התוס' יו"ט (שביעית פ"י מ"ט), דדוקא באביו עובד כוכבים תקנו שירשנו, ולא באביו גר. משום דכשאביו גר, יכולין ישראל לזכות מן הדין כשמת, ולא תיקנו להפקיע זכות הישראל. עוד פירש, דאם אביו גר אין לחוש שיחזור לסורו, דלא יועיל לו חזרתו, דלא ניתן לו ירושתו (בעכו"ם שנתחת ידינו).

יג) רש"י ד"ה אין רוח חכמים, בתוה"ד, אין מחזיקים לו טובה. ביאר השיטה קדמונית, דהוקשה לרש"י דוכי אי בעי לאבודינהו לנכסיה, הכי נמי דאין רוח חכמים נוחה הימנו. לכך פירש, דאין מחזיקים לו טובה. והשיטה עצמו פירש כתוס' בד"ה כאן (יח.), דאין נוחה הימנו משום דשויה כישראל גמור. והשיטה לא נודע למי פירש, דאין נוחה הימנו, משום דמטעה אחרים. דיסברו, דמדינא מהדר ליה, ואם לזה ממנו יחזיר גם כן. אי נמי, משום כל העושה דבר שאינו צריך נקרא הדיוט. עיין לקמן דף י"ח אות ג'.

דף יח ע"א

א) גמ', ודלמא ישראל מומר שאני. ביאר היעב"ץ, דסלקא דעתך דאבות דין בן נח יש להם. והקשה לו, דלמא מאברהם ואילך דין ישראל להם.

ב) תוס' ד"ה כאן שהורתו, בתוה"ד, ואין נראה לר"י לחלק כלל בין מלוה לפקדון. וכן כתב השיטה לא נודע למי, דאדרבה, מסתברא דפיקדון טפי ברשותיה דמריה. ותיירץ, דודאי דעתיה דרבא היה להחזיר לר' מרי, אבל היה רוצה דמדיניה לא יחייבוהו, כדי שיחזיקו לו טובה בהחזרתו ותהא רוח חכמים נוחה הימנו.

ג) בא"ד, אלא נראה לר"י וכו'. ור"ע מברטנורא (שביעית פ"י מ"ט) פירש, דבלידתם בקדושה אין רוח חכמים נוחה הימנו, כיון דאין לחוש שמא יחזור לסורם, מה שאין כן בלידתם שלא בקדושה. והקשה המשנה ראשונה, הא אף בלידתם שלא בקדושה, כשיחזור לסורו אינו יורשו, שאין העובד כוכבים יורש את הגר, ולא ירויח כלום. ותיירץ, דלאו שיחזור ממש קאמר, אלא יתחרט בלבו על שנתגייר, וכן כתב התפארת ישראל (אות מ"ז), דבעבור צערו על איבוד ממונו ימאס בדת יהדות. עוד ביאר המשנה ראשונה, דחששו, דכיון דעובד כוכבים אין יורש את אביו הגר, אי נימא דגר יורש אביו גר, יאמרו דנתגייר בשביל מעותיו.

בוי"ו. והמהרש"א תירץ, דלעיל אמרו כן אשמות כלים, דבהם לא מצאנו בשום מקום תוספת יו"ו. אבל הכא בלשון בגידה שהוא מהפעלים, אף דאין רגילות לכתבו בוי"ו, מכל מקום, כיון דמציינו מלאים בתורה, הוי ליה למיכתב הכא בוי"ו כיון דאיכא דבלא וי"ו איכא למיטעי שהוא מלשון בגד.

(יא) גמ', בעי רבה בר אבוה יעוד נישואין וכו'. הקשה הפני יהושע, מהיכי תיתי דנישואין עושה, ומאי אולמיה הני קידושין מקידושין גמורים. ותירץ, דעדיפי דלא מיחסרי מסירה לחופה, דכיון שהאב מסרה לאדון וביד האדון ליעדה, הרי זה כאילו מסרה לחופה. והקשה, אם כן הך איבעיא דווקא למאן דאמר מעות הראשונים לקידושין ניתנו, ומאי בעי למיפשט מרב עמרם דאיירי למאן דאמר לקידושין ניתנו. עוד פירש, דמיבעי ליה, משום דמלישניה דקרא משמע דנישואין עושה דכתיב "שארה כסותה ועונתה לא יגרע", משמע דמשעת היעוד נתחייב, או דלמא הכי קאמר קרא, דמכיון שיעדה חייב לישאנה, ולקיים בה מצוות שאר כסות ועונה.

(יב) גמ', למאי נפקא מינה לירושה וכו'. כתב השיטה לא נודע למי, דהא דלא אמר נמי לחנק, אף דאי נישואין עושה הבא עליה בחנק, ואי אירוסין עושה הבא עליה בסקילה. משום דלר' יונתן אליבא דר' מאיר לא נפקא מינה מידי, דסבירא ליה דקטנה מאורסה מסקילה ממעט לה קרא, אבל חנק חייב. ונקט מאי דנפקא מינה לרברי הכל. והא דלא נקט נפקא מינה לאכול בתרומה, משום דלמשנה ראשונה לא נפקא מינה מידי, דלעולא דאמר דאין ארוסה אוכלת משום שמא ימוגו לה כוס, הכא אוכלת, דליכא למיחש להכי דאינה בבית אביה, ולרב שמואל בר יהודה דאמר משום סימפון, נמי אוכלת, דכיון שהיא ברשותו מבדק בדק לה.

(יג) גמ', והכי קאמר כיון שמסרה אביה וכו'. הקשה הריטב"א, למה ליה לאורוכי כולי האי ולמימר הכי קאמר וכו', לימא התם בקידושי דעלמא ותו לא. ותירץ, דאי ביעוד האדון איירי, שכבר היא ברשותו, אתי שפיר "בבגדו בה" מלשון בגד, שפירש טליתו עליה לייחודה לו לאשה. אבל בקידושין דעלמא קשה היכי שייך בבגדו בה, דמשום קידושין ליכא פרישת טלית עד שימסרנה לחופה, להכי מפרש, דהכי קאמר. כיון שמסרה למי שמתחייב בכסותה כשיכנסנה. וכן ביאר הרש"ש על הגמרא בראש העמוד, אלא דביאר, דבקידושין דעלמא אין שייך פרישת טלית, דווקא בקידושי יעוד נהגו לפרוש טלית על הכלה, הואיל ועד עתה היתה לו לאמה, ונצרך להראות לה אות שמעתה אשתו היא ושניהן שוין ומתכסין בכסות אחד כמנהג איש ואשתו, מה שאין כן בקידושין דעלמא. והתוס' רי"ד כתב, דאף קידושין מיקרי פרישת טלית, כיון דמעשה נקראת על שמו.

(יד) תוס' ד"ה בשלמא, בתוה"ד, וקשה וכו'. ותירץ ר' יוסף חיים מיזליש, דבשלמא קידושין דבכל מקום האב הוא המקבל ועושה הפעולה, שפיר יש לחלק, דהכא לאו איהו עביד. מה שאין כן בנישואין, דבכל מקום אין האב עושה פעולה בעצם הנישואין, אין לחלק בין נישואין דעלמא להכא.

דף יט ע"א

(א) רש"י ד"ה דאמר לשפחות וכו'. בסוה"ד, ועד השתא מהדרין וכו'. הקשה השיטה לא נודע למי (לעיל יח:), היאך סלקא דעתין דאתיא כר' עקיבא, הא לר' עקיבא אין קידושין תופסים בחייבי לאוין, ומאי שנא אלמנה לכהן גדול מקרובים, הא בשניהם אין קידושין תופסים. ותירץ, דהוי מוקמינן לה בסברא דר' עקיבא, דאין אדם מוכר בתו לשפחות אחר אישות, וסבר כותיה בחדא, ופליג עליה בחדא, דסבר, דקידושין תופסים בחייבי לאוין.

(ב) גמ', בנו דומיא דידיה מה הוא גדול. הקשה המצפה איתן, מנין פשיטא דהוא גדול, דאין לומר משום דקטן אין לו זכיה, ואין יכול לקנות אמה העבריה. דהניחא להפוסקים דאף בדעת אחרת מקנה אותו אין לו זכיה, אבל להפוסקים דיש לו זכיה, אי אפשר לומר כן. וגם אין לומר דאי היה קטן אין בנו מתייחס אחריו ואין יכול ליעד, דהא בסנהדרין (ס:): מוכח, דלמאן דאמר דמוליד, מתייחס אחריו. ואין לומר דסבר כרבה שם (סח). דקטן אינו מוליד, דהא מוכח ביבמות (מו:). דרוב קטנים קאמר, דלפעמים קטן מוליד. ותירץ, דפשיטא ליה משום דכתיב "אשר לא יעדה", ואיהו גופיה ודאי אין יכול ליעד כשהוא קטן כמו שאינו יכול לקדש. והשיטה לא נודע למי פירש,

דאף על גב דפעוטות מקחן מקח, היינו במטלטלין, ועבדא כמקרקעי דמי. **(ג) תוס' ד"ה איש ואף על גב דקטן לאו בר עונשין.** והרשב"א בשם הראב"ד פירש, פרט לקטן פחות מבן ט' שנים ויום אחד ולפטור את האשה, דבבן ט' ויום א' היא מומתת על ידו. והקשה הרב אב ביי"ד, אם כן הוי ליה למימר, יכול שאני מרבה אף בן ט' ויום אחד, תלמוד לומר ואיש. לכך פירש, פרט לקטן פחות מבן י"ג, דסלקא דעתך דליענשיה, הואיל וביאתו ביאה ונהנה. והקשה הרשב"א, דסוף סוף אינו בר עונשים, ואי משום דנהנה, אם כן נמעטיה גם לענין אכילת איסור. לכך פירש הראב"ד, והא דלא תני "יכול" וכו', סמיך אגמרא דסנהדרין.

(ד) תוס' ד"ה תרתי, פירש בקונטרס וכו'. הקשה הריטב"א, לפירוש רש"י, למה לן לאקשווי תרתי, הא מגופא דמימריה מישפטא בעיין, ואי בעי לתירוצי למימריה, הוי ליה למימר גופא אמר ר' ינאי וכו'. ותירץ המקנה, דלפי לשון האיבעיא, אי אמרינן בנו דומיא דידיה מה הוא בגדול וכו', בעינן שיהא גדול בשעת המכירה דומיא דידיה, דבעינן שיהא ראוי ליעוד בשעת מכירה, והשתא דפשיטין מר' ינאי, אמרינן דסגי שיהא גדול בשעת היעוד, דאין יעוד אלא מדעת. וצריך לומר דמהני לרבנן אף על גב דסבירא להו מעות הראשונות לקידושין ניתנו, דהוי כאומר מעכשיו וכו', מכל מקום בכהאי גוונא הוי כאומר ולאחר ל' וחילי בשעת היעוד, לכך פריך תרתי, דלסלקא דעתך קאמר דבעי גדול בשעת מכירה, והשתא אמר דסגי בשעת יעוד. ומשני, דאף לטעם דאין יעוד אלא מדעת, בעי שיהא גדול משעת מכירה, דלא דמי למקדשה לאחר ל', כיון דהיה קטן בשעת הקידושין, והוי דבר שלא בא לעולם, אלא דר' ינאי לשיטתו דסבר ביבמות (צג:). דאדם מקנה דבר שלא בא לעולם.

(ה) גמ', מכאן אמר ר' יוסי בר' יהודה יש שהות ביום כדי לעשות עמו שוה פרוטה מקודשת וכו'. הקשה המקנה, הא מסתמא דמי המכירה פחות ממעשה ידיה, וגירעון כסף נחשב לפי דמי המכירה ולא לפי מעשה ידיה, כדמוכח לקמן (כ:). גבי הוקר והוול. ואם כן, מאי מהני מה דנשאר ביום כדי לעשות שוה פרוטה, הא בעינן שיהא שוה פרוטה לפי שיעור מכירתה. ותירץ, דבהא פליגי ר' יוסי ורבנן, דרבנן סברי דבעי שיהא לפי שיעור מכירתה ור' יוסי סבר דלפי מעשה ידיה. והקשה הקנין פירות (סימן מ'), הא רבנן אמרי לקמן, אפילו סמוך לשקיעת החמה, ולא מסתבר דתרי רבנן הוו. ועוד, דבהדיא איתא בירושלמי (פ"א ה"ב), אליבא דר' יוסי בריי, דבעי שיהא במעשה ידיה ובגירועיה שוה פרוטה, וכן במכילתא (משפטים כ"א ח'). לכך תירץ, דאף דליכא שוה פרוטה לפי חשבון מכירתה, מכל מקום כיון דיכולה לגרע, דיכולה לומר אני רוצה להחזיר השוה פרוטה ולצאת, לא גרע מהוקר והוול, דאמרינן לקמן (כ:). דחשבינן לטובת העבד, יכול נמי ליעדה.

(ו) תוס' ד"ה אומר אדם, בתוה"ד, ויש לומר וכו'. על כרחך קטנה יש לה יד וכו'. הקשה הריטב"א, אם כן מצינו קטנה מתקדשת על ידי עצמה, והיכי מתמהינן לעיל (יח:). אלמנה קרי לה. ועוד, אם כן לאחר מיתת האב נמי מקבלת קידושיה כשאמר לה מחיים צאי וקבלי וכו'. לכך פירש, וכן פירש הר"ן (ו: מדפי הרי"ף), דמהני מדין ערב, מיהו לא דמי לערב, דערב מדבר עם המלוה, וגמר ומשעבד ליה נפשיה, אבל זה אינו מתנה עם אדם ידוע, ונבדף ה. מהרי"ף כתב עוד, דהכא אב עצמו אינו יודע אם יקדשנה אם לא, וטעמא דמהני, משום דהוי ליה כתנם לפלוני שיקבלם לי, והכי נמי הך בת כי מקבלה קידושי זוכה לאביה. וכתב לפי זה (בדף ה: מהרי"ף), דלא מהני צאי וקבלי קידושין בקטנה אלא בקידושי כסף, דמהני באומר תנם לפלוני, אבל בשטר לא. ובשם הרמב"ן כתב, דמהני אף בשטר [דפירש כתוס'].

(ז) תוס' ד"ה במלוה, בתוה"ד, אלא שמוחל לה המלוה וכו'. והרמב"ן כתב, דמקדשה במשכון, והא דלא סגי בדרב יצחק, משום דהוה אמינא דאינה מקודשת אף על פי שהחזיר לה המשכון, דדעתה אמלוה. עוד פירש, דלא סגי בדרב יצחק משום דאפשר לדחויי דלא מיירי אלא במשכנו שלא בשעת הלואה, אבל משכנו בשעת הלואה מי אמר. והקשה הריטב"א, דאפילו אי משכנו בשעת הלואה אין בעל חוב קונה משכון, מכל מקום במשכון דאמה העבריה שהמלוה אוכל פירות, לכולי עלמא בעל חוב קונה המשכון, דאי אפשר למיכל פירי בלא קנין בגוף לפירות. לכך פירש כפירוש א'. והרשב"א

למילף דמוכרה לפסולי כהונה דאין מקדשה להם.

(טז) רש"י ד"ה **דבבר שבממון**, דניתן למחילה. הקשה המהרי"ט, הא עונה נמי ניתן למחילה כדאיתא **בכתובות** (סא): ברשות עד כמה, ומתמה עד כמה, עד כמה דבעי. ותירץ, דמכל מקום עונה לא ניתן למחילה אלא לשעתה, ומציא הדרא בה כל שעה שתרצה, אפילו אמרה הריני מוחלת לבי שנים, מה שאין כן דבבר שבממון.

דף כ ע"א

(א) **גמ'**, ור' מאיר בקרובים סבר לה כרבנן דאמרי אין מוכרה לקרובים. ביאר הקובץ **שיעורים** (אות קכח), דריבה תנאי ומיעט קרובים. משום דבתנאי כתב בשו"ת הרא"ש. דאם מבטל התנאי, חל המעשה בלא תנאי, ואם כן לא דמי למוכרה לקרובים, דהתם אי אפשר שיהא יעוד בשום ענין, מה שאין כן בתנאי. ואפילו נימא דאסור למוכרה אף לנשוי אחותה, אף דאפשר שתמות אחותה ויוכל ליעד, מכל מקום אינו בידו, מה שאין כן תנאי דבידו לבטלו.

(ב) **גמ'**, לעולם רבנן, מודו רבנן היכא דאיכא צד יעוד. הקשה הריטב"א, כיון דתרווייהו כרבנן קשיא דרבנן אדרבנן. ותירץ, דתנאי ניהו ואלבא דרבנן (וכן כתב המהרש"א). אי נמי, לא פליגי כלל, ובתרייתא בשאין לאביו בן, וכן דייק הפורת יוסף מרש"י ד"ה היכא דאיכא.

(ג) **גמ'**, ההוא מלא תצא כצאת העבדים נפקא. כתב המהרש"א, דלרש"י בפירוש התורה (שמות כא, ז) דפירש, דעבד עברי נפקא ליה דאינו יוצא בראשי אברים, מהיקשא דעברי לעבריה, וכדאיתא **במכילתא**, מצי אתיא כר' אליעזר בן יעקב דהכא. וכן כתב הרא"ם. והקשה המהרש"א (אתוס' ד"ה שאינו יוצא), למאי דכתבו התוס' דסלקא דעתך למילף מעבד כנעני, משום דאיכא קל וחומר, מאי מהני היקשא, הא איכא לאוקמא למילתא אחרית, דמה אמה העבריה נקנית בכסף אף עברי, ואמאי נפרש להיקשא לאינו יוצא בראשי אברים, לבטל הקל וחומר, הא אפשר לקיים שניהם. ותירץ, דכיון דאין היקש למחצה מתבטל הקל וחומר.

(ד) **גמ'**, יש לו אשה ובנים רבו מוסר לו שפחה כנענית וכו'. כתב התוס' הרא"ש, דאו אשה או בנים קאמר, דאו אינו יחיד, וכן מוכח קצת מההיא **דלקמן** (סט). דאמרין, אי קדימתך טהרתינהו לבנך. משמע דשרי בשפחה. אף על גב דאין לו בנים, (ועיין באות הבאה). וכן כתב הרש"ש, דמסתבר דאו או קאמר, דומיא דתנן **ביבמות** (סא). כהן הדיוט לא ישא איילונית, אלא אם כן יש לו אשה ובנים. דהביא שם התוס' יו"ט מהרמב"ם, דאו או קאמר. וכן רש"י בפירוש התורה (שמות כ"א ג') לא כתב רק אם היה נשוי. מיהו המשנה **למלך** (פ"ג מעבדים ה"ד), הקשה, דמהגמ' משמע דבעי לתרוייהו.

(ה) **גמ'**, שם. הקשה הפורת יוסף בשם ספר בית דוד, לקמן (סט). דאמרין אי קדמתין טהרתינהו לבנך. מאי היא, דאמר ליה אודבן בעבד עברי דמותר בשפחה, קשה דהא אם אין לו אשה ובנים אין רבו מוסר לו שפחה כנענית. ותירץ, דדוקא בעל כרחו אין מוסר לו מה שאין כן ברצונו מותר לישא, וכן כתב הריטב"א ולשיטתו **לעיל** (יד:), (הובא שם באות יט). וכן כתב רש"י על התורה (שמות כ"א ג'), וכן דייק המשנה **למלך** (פ"ג מעבדים ה"ד) מהרמב"ם. וכתב הפורת יוסף, דמתוס' בבבא בתרא (יג). בד"ה כופין לא משמע הכי. לכך פירש, דר' שמלאי סבר כמאן דאמר, רבו מוסר לו שפחה כנענית, כדמוכח מהתוס' (שם) דפליגי בה תנאי.

(ו) **גמ'**, שם. כתב המשנה **למלך** (פ"ג מעבדים ה"ד), דיש להסתפק, אם היה נשוי ישראלית כשנמכר, ואחר כך נתאלמן, אי אדוניו יכול ליתן לו שפחה. וכן יש להסתפק, אי כשנמכר לא היה לו אשה, ולאחר מיכן נשא אשה ברשות האדון, אי רבו מוסר לו שפחה. וכתב בגליון הגרע"א (על הרמב"ם שם), דמהאור החיים (על התורה שמות כ"א ג') נראה, דלא הקפידה תורה אלא על שעת ביאתו לרשות האדון.

(ז) **גמ'**, לא באת לידו עד שמוכר את עצמו וכו'. ביאר החשק שלמה, דהעונש הוא מדה במדה ומעין העבירה, לפי שעיקר טעמה של שמיטה שידעו דלה' הארץ ומלואה, ואדם שאינו מקיים מצות שביעית מראה בעצמו שהארץ שלו לחלוטין, לפיכך פורע לו הקב"ה מדה כנגד מדה, שהוצרך למכור כל אשר לו ואת עצמו, כדי שידעו שאין קנוי לאדם קנין גמור, רק לדי', וברצונו

כתב, דמקדשה במלוה, ומהני משום הנאה דאית לה בחזרת המשכון, וכן כתב הרמב"ם (פ"ה מאישות הי"ד). והסמ"ג (עשין מ"ח) הביא בשם ר' יצחק ב"ר שמואל, דמקדשה במלוה ובכהאי גוונא שיש משכון נקרא המלוה בעין, ואפילו אין מחזיר המשכון מקודשת.

דף יט ע"ב

(ח) **גמ'**, אומר לה בפני ב' הרי את מקודשת לי וכו'. ובהגהות הב"ח (אות ב') גרס עוד, הרי את מיועדת לי, וכן גרס השיטה לא נודע למי, וכתב, דאף דגבי אשה מספקא לן לעיל (ו). בהאי לישנא, היינו משום דאיכא למימר דלמלאכה קאמר לה, אבל הכא כיוון שכבר מיועדת לו למלאכה, וודאי לקידושין קאמר. אי נמי, שאני הכא דאית ליה קנין הגוף בגווה, ומקדשה בלשון יעוד בעלמא.

(ט) **גמ'**, משל לאומר לאשה וכו'. כתב הפני יהושע, דאף דלקמן (נח): פליגי רב ושמואל ור' יוחנן, ולכולי עלמא אינה מקודשת בודאי לראשון, אלא הווי ספק קידושין, ולר' יוחנן הווי שויר, היינו דוקא התם דאיכא למימר תנאה, ואיכא למימר חזרה, או שויר, כיון שהלשונות סותרים זה את זה, מה שאין כן הכא, דנעשה כאומר בפירוש שתתקדש מעכשיו אם לא יחזור בו תוך זמן שקבע, רלכולי עלמא פשיטא דמקודשת לראשון. וכן כתבו השיטה לא נודע למי והמהרי"ט.

(י) **גמ'**, משל למאן אילימא לר' יוסי ברבי יהודה הא אם יש שהות ביום וכו'. הקשה השיטה לא נודע למי, לרב נחמן בר יצחק דאמר דלעולם קסבר ר' יוסי מעות הראשונות לקידושין ניתנו, ומשום דכתיב והפדה בעי לשיעור פדייה. ממאי דאינה מקודשת מעכשיו לר' יוסי, דלמא מקודשת, וגזירת הכתוב הוא לתחלת פרוטה אחרונה. ואין לומר דסמין אברייתא דמייתי בסמוך, דאמר ר' יוסי שיחק באדון וכו', דהווי ליה לפרש. ותירץ, דפריך, היאך יהיב ר' יוסי סימנא למילתיה ממשל זה, הא לא דמו אהדדי, דגבי יעוד זימנין דחיילי קידושי שני כגון דקידשה בשעות האחרון דכדי פדייה, ובמשל דהרי את מקודשת מעכשיו, ליכא גוונא דחיילי קידושי שני.

(יא) **גמ'**, אלא אמר ר' אחא בריה דרבא משל לר' יוסי בר' יהודה. הקשה הריטב"א, אי סבירא ליה דמעות הראשונות לאו לקידושין ניתנו, היאך המשל דומה לנמשל. ותירץ, דהיא גופא אשמועינן, דלא תימא דאין דברי ר' יוסי אלא למאן דאמר לאו לקידושין ניתנו, אבל אי סבירא ליה לקידושין ניתנו כמעכשיו דמי ומקודשת לאדון, אלא אפילו סבירא ליה לקידושין ניתנו, אין דינו אלא כמשל הזה, דמקודשת לשני.

(יב) רש"י ד"ה **לרבנן**, מדברי חכמים אנו למידין וכו'. הקשה השיטה לא נודע למי, מאי קא משמע לן, מתניתין היא לקמן (נח:). ותירץ, דמדיני יעוד למדה רבי, וסתמה במתניתין.

(יג) **גמ'**, ורבנן האי לאמה מאי עבדי ליה. הקשה המהרש"א בשם ספר לחם אבירים, נימא דאיצטריך לכדררשין לעיל (ג): מה אמה מעשה ידיה לאביה אף בת. ותירץ, דהכא ב"למ"ד דלאמה איירי, ולעיל דריש להו מיתורא דקרא כדכתב רש"י (שם) בד"ה לאמה. והמהרש"א תירץ, דהדרשות שקולים ואתו תרווייהו.

(יד) **גמ'**, ומה אם מקדשה לפסולים. ביאר הפני יהושע, דפשיטא לגמרא דאיכא לאב זכות מהתורה לקדש בתו לפסולים, מדכתיב גבי אונס ומוציא שם רע, "ולו תהיה לאשה" למעט אשה שאינה ראויה לו, אף על גב דמיירי באיכא לה אב, דכתיב "ונתן לאבי הנערה", חזינן דבעלמא יכול לקדשה אף כהאי גוונא ולכן איצטריך למעוטינהו.

(טו) **גמ'**, אם מקדשה לפסולים לא ימכרנה לפסולים. הקשה המהרי" בן לב, נימא דיו דכמו דמקדשה לפסולים היינו בדיעבד, דקידושין תופסים בה, אף המכירה דוקא דיעבד. ותירץ, דעדיפא למיפרך פירכא אגופא דדינא. והמהרש"א תירץ, דדוקא לענין קידושין דאיסורא שייך לפלוגי בין לכתחילה לדיעבד, אבל לענין מכירה לא שייך לפלוגי בהכי, דכיון דמכירתה מכירה בדיעבד, אמאי לא ימכור אותה לכתחילה. והרש"ש תירץ, דלהכי דייק רש"י ופירש בד"ה מלמד דאיירי בממזר ונתין, דבהא לכולי עלמא ליכא איסור כדפירש רש"י בסוטה (מד). בד"ה כרובה. מיהו הקשה, דאכתי בעי קרא

נתן לו וברצונו נוטל ממנו.

(ח) רש"י ד"ה בשנת היובל, וכי תמכרו אם תמכרו וכו'. כתב המקנה, דכונת רש"י ליישב קושית התוס' בד"ה אבקה, דלהכי מוקי קרא לאיסור מכירה, דהכי משמעות הכתוב. עוד כתב, דהוי מצי למימר, דכיון דבחרשה חריעה ענשו מפורש בתורה, שיש בהם מלקות שהוא עונש הגוף דחמיר טפי. ועוד קיימא לן, דהיכא דאיכא ממון ומלקות לוקה ואינו משלם, לכך מוקי לקרא לאיסור מכירה, דאין ענשו מפורש. ואף דבלא עדים והתראה ליכא מלקות, מכל מקום דין מלקות לא בטלו, כדאייתא גבי ד' מיתות בית דין בכתובות (ל.). וכתב, דאפשר דהוא בכלל כוונת התוס'.

דף כ ע"ב

(ט) רש"י ד"ה רבות בשנים, בסוה"ד, וכי אפשר להיותן מרובות על שש או מועטות. (וכן פירש הריטב"א). הקשה הרשב"א, הא משמע דבי"ת דבשנים קא קשיא ליה, כדאמר בסמוך "אם כן לימא קרא אם עוד רבות שנים" וכו'. ועוד, מאי פריך וכי יש יותר משש, והא פלוגתא דתנאי היא לעיל (יד:), וקיימא לן כרבנן דמוכר עצמו נמכר לשש ויותר על שש. לכך פירש, דבשנים משמע ליה, שיש ריבוי בגופן של שנים, ופריך וכי יש ריבוי או מיעוט בגופן של שנים, אלא נתרבה כספו, היינו כאלו נתרבו השנים, דהיינו דמלאכת השנים נתרבה.

(י) גמ', אמר אביי אם תמצא לומר נגאל לחצאין וכו'. הקשה הריטב"א, הא אסיקנא דאין נגאל לחצאין, ומאי אתא אביי לאשמועינן. ותירץ, דאביי אדלעיל קאי, דאמרין "או דלמא לקולא אמרינן לחומרא לא אמרינן", ואמר אביי, דלעולם לא צריכי למידרש "ונגאל כולו ולא חציו", וילפינן לה מגזירה שוה ד"גאולתו גאולתו" משדה אחוזה, דאף על גב דלחומרא לא דיינינן, כיון דאף אי נגאל לחצאין, זימנין דהוי חומרא, שפיר ילפינן לגזירה שוה, דאף אי אינו נגאל, זימנין דהוי קולא.

(יא) גמ', אי אמרת אינו נגאל לחצאין הנך מאה פקדון נינהו. הקשו השיטה קדמונית והרשב"א, היאך הווי פיקדון הא איהו לפירעון קבלינהו, ואף אי אינו נגאל לחצאין, היינו שאינו יכול לכופו לקבל פדיונו, אבל אי ארצייה ואתרצי וקביל ודאי מהני. ותירצו, דהכא בדקביל סתם, וכיון דקבלינהו סתם, ומדינא לא הווי פירעון, חשבינן להו כפיקדון. וכתבו, דמשמע מהכא, דאף אי נגאל לחצאין, אינו עובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד, דאי הכי היכי קרינן להו פיקדון, אדרבה פירעון גמור הוא אלא כולו לאדון, וכן בבתי ערי חומה אי נגאל לחצאין, כולוהו פירות ללוקח עד שיגאל כולו. ועיין לקמן אות

טו.

(יב) רש"י ד"ה או דלמא, בתוה"ד, והיכי דהוי קולא לגביה אמרינן דנגאל וכו'. הקשה השיטה קדמונית, דלא נמצא כדבר הזה, לעשות גזירה שוה לקולא ולא לחומרא. ועוד, דהוי ליה למימר הכי או דלמא היכי דגלי גלי, היכי דלא גלי לא גלי, כדאמרין לקמן. לכך פירש, וכן פירש הרשב"א בשם הראב"ד, דהכי קאמר, או דלמא כי גמרינן גזירה שוה גבי עבד, הני מיילי להקל על העבד, כמו שהתורה הקילה עליו, אבל גזירה שוה להחמיר לא גמרינן לה, דאין לנו להחמיר עליו ולהקל לגוי דסלקא דעתך דאי אינו נגאל, לעולם חומרא היא עליו, ולכך לא אמר כדלקמן היכי דגלי גלי וכו', דעדיפא מיניה אמר, דאפילו למסקנא דמסקינן התם, דאפילו היכי דלא גלי גמרינן גזירה שוה, הכא לא גמרינן, מפני שהיא להחמיר על העבד.

(יג) גמ', דתניא אם גאל יגאל וכו', מלמד שלוח וגואל לחצאין. הקשו הרמב"ן הריטב"א, הא אמרינן בערכין (כה:), אמר הריני נתן דבר שנה בשנה אין שומעין לו, כלומר דמקדיש שדה אחוזה נגאל לחשבון זרע חומר שעורים, בחמישים שקל כסף, דהוי סלע ופונדיון לשנה. ואם אמר שנותן בכל שנה סלע ופונדיון, אין שומעין לו, אלמא אין נגאל לחצאין. ותירץ הריטב"א, דשאני התם, דאף על פי שנותן סלע ופונדיון, עדיין השדה קדושה בשביל חיוב של שנים אחרות, ואין יוצא ממנו לחולין לגמרי, מה שאין כן בנותן פדיון כל מקצתו ויוצא לחולין, נגאל לחצאין.

(יד) גמ', מלמד שלוח וגואל לחצאין. הקשה המהרי"ט, תרתי מנא לן, הא לענין מיעוטא איצטריכא תרי מיעוטי, "והשיגה ידו" שאין לזה וגואל, "כדי גאולתו" שאין גואל לחצאין. ותירץ, דמסברא לית לן למעוטי שלא ילוח ויגאל ושלא יגאל לחצאין, אלא דסלקא דעתך קל וחומר ממוכר, והשתא דרבי רחמנא, אפילו אי לא רבי אלא חד, תו לא מצי למילף קל וחומר ממוכר, דמה דמוכר שכן הורע כוחו בשתיקה.

(טו) גמ', שם. הקשה המהרש"א, (בגמ' לעיל), בשלמא גבי עבד עברי איכא נפקא מינה לקולא ולחומרא, אבל הכא מאי נפקא מינה, הא לעולם גואל לפי זרע חומר שעורים בחמישים כסף, ומאי קולא וחומרא שייך בה. ותירץ המקנה, דדוקא גבי עבד בעי למימר האי נפקא מינה, כיון דאין יוצא לחירות לאלתר, דלא שייך ביה חלוקה בחצי הגוף כדאשכחן בחצי עבד וחצי בן חורין, דעובד את רבו יום אחד ואת עצמו יום אחד. דדוקא בכעני דמכור לעולם אמרינן הכי, אבל ישראל לשש עובד את רבו עד שכלה שיעור העבדות לפי הגירעון, מה שאין כן במקדיש שדה, או בבתי ערי חומה איכא נפקא מינה כפשוטה, אי חולקין השדה לחצאין.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומני" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומני בעיון ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 9:45-10:45 בבית המדרש "משכן אהרן" שע"י חניכי ישיבת פוניבז' מודיעין עילית ת"ו

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (ה"ח באהבת חסד ח"כ בפ"ט ו')

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 050-4102442 Sbma@kavnaki.net

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124